

Voorstel Gemeenteraad

Vergadering gemeenteraad
d.d. 21 december 2022

Portefeuillehouder: Prins, P.
Beleidsveld: Beleid
Zaaknummer: Z/22/185480/DOC-22353052

Onderwerp: Bijzondere status graven Molukse KNIL veteranen en hun partners

Korte samenvatting

Molukse KNIL-militairen hebben in dienst van het Koninklijk Nederlandsch-Indisch Leger (KNIL) gevochten aan Nederlandse zijde tijdens de Indonesische Onafhankelijkheidsoorlog (1945-1949). Omdat de Molukse KNIL-militairen en hun families niet langer veilig in hun geboorteland konden verblijven heeft de Nederlandse regering hen naar Nederland gebracht. Dat zou in eerste instantie voor de duur voor 6 maanden zijn. De militairen en hun families werden tijdelijk gehuisvest in kampen. De omstandigheden in de Nederlandse kampen waren zwaar en de verwachting dat hun verblijf tijdelijk was, kwam niet uit. De Molukkers werden later (soms onder dwang) gehuisvest in Molukse wijken verspreid over Nederlandse gemeenten. De Molukse bevolking voelt zich tot op de dag van vandaag in de steek gelaten en niet erkend door de overheid.

In het belang van eerbetoon en respect richting de twee Molukse gemeenschappen in Eemsdelta wordt door het college voorgesteld een bijzondere status toe te kennen aan de individuele graven van Molukse KNIL-veteranen en hun partners. In totaal gaat het om 103 graven verspreid over de begraafplaatsen Rusthof, Stilleweer, Delfzijl centrum en Farmsum.

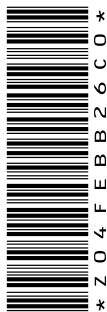
Aan de raad

Voorstel

1. Instemmen met de wijze waarop het college een bijzondere status wil toekennen aan de graven van Molukse KNIL veteranen en hun partners in Eemsdelta.
2. De 25 graven die uitgegeven zijn voor bepaalde tijd op begraafplaats Stilleweer om te zetten naar graven voor onbepaalde tijd.
3. Met terugwerkende kracht per 1-1-2021 (herdenkingsjaar 70 jaar Molukkers in Nederland) de graven vrij te stellen van grafrechten.
4. Het onderhoud over te nemen en hiervoor structureel jaarlijks een budget van € 2.000,00 op te nemen in de begroting.

Aanleiding

71 jaar geleden, in 1951, kwamen de eerste Molukkers naar Nederland. Ze hebben in dienst van het Koninklijk Nederlandsch-Indisch Leger (KNIL) gevochten aan Nederlandse zijde tijdens de Indonesische Onafhankelijkheidsoorlog (1945-1949). Omdat de Molukse KNIL-militairen en hun families daar niet langer veilig waren zag de Nederlandse regering geen andere optie dan hen tijdelijk naar Nederland te brengen. Bij aankomst werden de Molukse KNIL-militairen op staande voet ontslagen uit het leger. De families werden

gehuisvest in 75 kampen, verspreid over het hele land. De omstandigheden in de Nederlandse kampen waren zwaar en de verwachting dat hun verblijf tijdelijk was, kwam niet uit. De Molukse bevolking voelde zich in de steek gelaten door de overheid. Er was veel leed, onbegrip en woede. Deze littekens zijn tot op de dag van vandaag in de Molukse gemeenschap en de jongere generaties nog voelbaar. Er daagt nu voor de Molukse gemeenschap in zoverre licht aan de horizon, dat steeds meer gemeenten die Molukkers hebben opgevangen het onrecht en leed erkennen dat de eerste generatie is aangedaan.

In het voorjaar van 2021 ondertekenden ruim 100 burgemeesters van gemeenten met een Molukse gemeenschap -waaronder ook de burgemeester van de gemeente Eemsdelta- een brief gericht aan het nieuwe kabinet. Hierin riepen zij op om het leed van Molukkers te erkennen en ondersteuning te bieden. De burgemeesters wezen erop dat het geen vluchtelingen, asielzoekers of migranten betroffen, maar loyale militairen die in het Nederlandse leger hadden gediend. Bovendien pleitten de burgervaders voor meer aandacht voor de Molukse cultuur en de gedeelde geschiedenis met Nederland.

Molukse gemeenschap in de gemeente Eemsdelta

In de provincie Groningen werden Molukkers in eerste instantie onder andere opgevangen in kampen in Nuis en bij Hongerige Wolf in de Carel Coenraad-polder. In de gemeente Appingedam werd de eerste Molukse wijk gebouwd. Later ook in andere gemeenten. Tot op de dag van vandaag is er een Molukse gemeenschap in Appingedam en in Farmsum. De voorgenomen herdenking 70 jaar Molukkers in Nederland en de mede-oproep van voormalig burgemeester G. Beukema van Eemsdelta is voor onze lokale Molukse gemeenschap aanleiding geweest om een verzoek in te dienen om ook in de gemeente Eemsdelta de graven van Molukse KNIL-veteranen en hun partners een bijzondere status te verlenen en vrij te stellen van grafrechten.

De bijzondere status gaat specifiek om Molukse KNIL-veteranen en hun partners die door de Nederlandse regering naar Nederland zijn gehaald omdat hun leven in Indonesië niet veilig was. Die vanuit de tijdelijke kampen gehuisvest zijn in de voormalige gemeenten die nu samen de gemeente Eemsdelta vormen en begraven liggen op een begraafplaats in de gemeente Eemsdelta.

Beoogd effect

Erkenning, eerbetoon en respect.

Erkenning van al het onrecht en leed dat de eerste generatie is aangedaan, dat nog steeds als open wond wordt ervaren bij de jongere generaties. Een serieuze erkenning van het gemeentebestuur voor de reeds eeuwenlang durende historische verbondenheid van de Molukse gemeenschap met Nederland en, in het bijzonder, serieuze aandacht en betrokkenheid van het gemeentebestuur met haar Molukse gemeenschappen. De toekenning van een bijzondere grafstatus betreft tevens een eerbetoon. Door deze laatste rustplaatsen een bijzondere status te geven, eren we de mensen die trouw hebben gevochten voor het Koninkrijk der Nederlanden. Het is daarom ook een gebaar van respect naar onze twee Molukse gemeenschappen waarvan de geschiedenis verweven is met de Nederlandse.

Argumenten

- 1.1 Vorm van eerbetoon en respect. De toekenning van een bijzondere grafstatus betreft een eerbetoon. Door deze laatste rustplaatsen een bijzondere status te geven, eren we de mensen die trouw hebben gevochten voor het Koninkrijk der Nederlanden. Het is daarom ook een gebaar van respect naar de Molukse gemeenschappen waarvan de geschiedenis verweven is met de Nederlandse.
- 1.2. Historische betekenis. Vanuit historische betekenis beschouwd zou het ruimen van de graven van de Molukse KNIL-veteranen en hun partners bijzonder afbreuk doen aan de geschiedenis in het algemeen en de Molukse geschiedenis in het bijzonder. Uit historisch oogpunt en belang als vorm van eerbetoon,

eerherstel en rechtsherstel is het dan ook alleszins gerechtvaardigd, dat de grafmonumenten van onze Molukse KNIL-veteranen en hun partners de status wordt verleend van historisch bijzondere graven.

- 2.1 Voorkomen van ruiming. Tijdelijke graven worden op den duur geruimd ingeval er van de overledene geen familie meer beschikbaar is om de grafrechten te bekostigen of dat men niet meer in staat is om deze kosten te dragen. Doordat de gemeente de tijdelijke graven omzet in graven voor onbepaalde tijd wordt het ruimen voorkomen.

Kanttekeningen

- 1.1 De gemeente Eemsdelta heeft nog geen actueel vastgesteld beleid begraafplaatsen. Wel is er een lijst historische graven vanuit Delfzijl waarin de graven van Commonwealth War Graves Commission zijn opgenomen. De graven van de Molukse KNIL-veteranen en partners worden opgenomen in de lijst historische graven gemeente Eemsdelta.
- 2.1 De graven voor bepaalde tijd worden omgezet naar onbepaalde tijd en de historische lijst wordt definitief vastgelegd in de nieuwe beleid- en beheersverordening 2024. De nieuwe beheersverordening begraafplaatsen Eemsdelta wordt medio 2023 ter goedkeuring aan de raad voorgelegd.
- 3.1 Het is zeer uitzonderlijk dat grafrechten door de gemeente worden overgenomen. In de huidige situatie betreft dit alleen historische graven waar geen nabestaanden of rechthebbende meer in leven zijn. In dit geval betreft het een begrafenis en twee overschrijvingen van rechthebbenden die worden overgenomen.

Aanpak/uitvoering

Het onderzoek naar een bijzondere status voor de graven van Molukse KNIL-veteranen en hun partners is mede uitgevoerd door de begraafplaatsbeheerder en vertegenwoordigers uit de Molukse gemeenschap Appingedam en Farmsum.

De lijst met graven is in nauwe samenwerking met de Molukse gemeenschap samengesteld. De lijst is vervolgens getoetst door de gemeentelijke begraafplaatsadministratie en de staat van onderhoud van de graven is in kaart gebracht. Vanuit beheer en onderhoud kwam het beeld naar voren dat graven met Molukse achtergronden in het algemeen goed wordt onderhouden. De graven op de gemeentelijke begraafplaatsen Rusthof (42) en Delfzijl centrum (3) zijn voor onbepaalde tijd uitgegeven. De graven op Stilleweer (25) hebben een uitgifte voor 30 jaar.

Daarnaast zijn er 33 graven voor onbepaalde tijd op de protestantse begraafplaats Farmsum. Er zijn in maart jl. gesprekken geweest met de kerk over het onderzoek om te komen tot een bijzondere status voor de graven op de protestantse begraafplaats in Farmsum. De kerkrentmeesters staan positief tegenover een bijzondere status voor deze graven. Op 1 november jl. heeft de scriba namens de kerk akkoord gegeven voor het toekennen van een bijzondere status door het college en de raad voor de betreffende graven op begraafplaats Farmsum en het plaatsen van een gedenksteen. Na positieve besluitvorming van de raad ontvangt de scriba een ondertekend voorstel, een toelichting op de bijzondere status en de lijst met namen en rechthebbenden/contactpersonen van de graven op begraafplaats Farmsum. De beheerder begraafplaats Farmsum en de gemeentelijke beheerder begraafplaatsen stemmen onderling de uitvoeringsafspraken rond het onderhoud van de graven af. De lijst met memorabele graven van de Molukse KNIL veteranen en hun partners zal definitief worden verwerkt in de gemeentelijke begraafplaats administratie na vaststelling van dit voorstel.

Financiën

Als gevolg van de overname van de grafrechten door de gemeente is er een te verwachten inkomstenderving. Dit wordt opgevangen in de begroting 2023. Voor het onderhoud wordt voorgesteld een structureel jaarlijks budget te stellen van € 2.000. De uitvoering kan in het winterseizoen binnen de werkuren van de huidige begraafplaatsmedewerkers plaatsvinden of indien nodig door een in te schakelen bedrijf. Op de begraafplaatsen Rusthof en Farmsum komt een gedenksteen met een QR-code. De QR-code wordt gekoppeld aan een website van MuseumStad Appingedam.

	2023	2024 en verder
Gedenksteden + QR-code en ontwikkelen website	€ 10.000	
Onderhoud structureel jaarlijkse kosten	€ 2.000	€ 2.000

De kosten kunnen worden gedekt uit de onderhoudskosten begraafplaatsen.

Participatie

Het voorstel tot een bijzondere status van de graven van Molukse KNIL-veteranen is op verzoek en in samenspraak met de Molukse gemeenschap in Appingedam en de Molukse gemeenschap Farmsum tot stand gekomen. Zowel de gemeenschap Appingedam als Farmsum heeft aangegeven zich gehoord te voelen door de burgemeester en wethouder. Ze hebben hun waardering uitgesproken voor de wijze van onderzoek en hun betrokkenheid hierin. In aanvang vonden de gesprekken plaats om te komen tot een reizende herdenkingstentoonstelling van Media Luna. Vanuit de beide gemeenschappen was daar onvoldoende draagvlak voor. De Molukse gemeenschap Appingedam heeft afzonderlijk van Farmsum een expositie opgezet met MuseumStad Appingedam. De gemeenschap Farmsum geeft aan een eigen (wijk) geschiedenis te hebben en daarom dit op een eigen wijze uit te willen dragen. Daarvoor zijn plannen in de maak voor het jaar 2023. De gesprekken met beide gemeenschappen om te komen tot een bijzondere status hebben daarna afzonderlijk plaatsgevonden.

De lijst met graven van Molukse KNIL-veteranen en hun partners is in nauwe samenwerking met de vertegenwoordigers vanuit de beide gemeenschappen samengesteld. De lijst is vervolgens getoetst door de gemeentelijke begraafplaatsadministratie en de staat van onderhoud van de graven is in kaart gebracht en gedigitaliseerd. De begraafplaatsadministratie is geactualiseerd. De betekenis van een bijzondere status en de voorwaarden zijn met de vertegenwoordigers besproken en vastgelegd in een toelichting. De beide gemeenschappen hebben een lijst met rechthebbenden of contactpersonen met adresgegevens aangeleverd.

Na positieve besluitvorming van de raad ontvangen de rechthebbenden/contactpersonen een brief met toelichting en wordt instemming gevraagd het graf van hun voorouder op te nemen als graf met een bijzondere status en dat dit kenbaar wordt gemaakt via de gedenksteen. Rechthebbenden/contactpersonen moeten formeel instemmen, dit wordt vastgelegd in de begraafplaatsadministratie. Bij akkoord ontvangen de contactpersonen een bevestiging dat het graf een bijzondere status is verleend.

Om kenbaar te maken dat Eemsdelta een bijzondere status verleend aan graven van Molukse KNIL-veteranen en hun partners worden bij de ingang van de begraafplaats Rusthof en begraafplaats Farmsum een gedenksteen geplaatst. De gedenksteen krijgt een gravure en korte tekst die door de gemeenschap wordt aangeleverd. Daarnaast komt er een QR-code op de gedenksteen die via de website van MuseumStad Appingedam verwijst naar de bijzondere graven en de geschiedenis van de Molukse gemeenschap Appingedam. De informatie van de expositie wordt opgenomen op de website. De gemeenschap Farmsum levert voor de website informatie aan over de geschiedenis van de Molukse wijk Farmsum.

Communicatie

Na positieve besluitvorming van de raad ontvangen de rechthebbenden/contactpersonen een brief met toelichting en wordt instemming gevraagd het graf van hun voorouder op te nemen als graf met een bijzondere status en dat dit kenbaar wordt gemaakt via de gedenksteen.

In samenspraak met de vertegenwoordigers wordt een ceremonieel overdrachtsmoment gepland op 21 maart 2023, 72 jaar na de aankomst van de eerste boot in Rotterdam. Het voltallig college en raad wordt hiervoor uitgenodigd. De overdracht zal gescheiden in Appingedam en in Farmsum plaatsvinden. Hoe een en ander zal plaatsvinden wordt nog besproken. Er is geen bedrag opgenomen voor het ceremonieel moment. Burgemeester en wethouders van de gemeente Eemsdelta

Ben Visser
Burgemeester

Ronald Koch
Secretaris

Bijlage(n)

- Burgemeestersbrief Molukkenbrief
- Brief aan rechthebbenden/contactpersonen bijzondere status voor graven Molukse KNIL veteranen en partners

Besluit Gemeenteraad

De raad van de gemeente Eemsdelta,

Gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders van 22 november 2022,

BESLUIT

1. In te stemmen met de wijze waarop het college een bijzondere status wil toekennen aan de graven van Molukse KNIL veteranen en hun partners in Eemsdelta.
2. De 25 graven die uitgegeven zijn voor bepaalde tijd op begraafplaats Stilleweer om te zetten naar graven voor onbepaalde tijd.
3. Met terugwerkende kracht per 1-1-2021 (herdenkingsjaar 70 jaar Molukkers in Nederland) de graven vrij te stellen van grafrechten.
4. Het onderhoud over te nemen en hiervoor structureel jaarlijks een budget van € 2.000,00 op te nemen in de begroting.

Aldus besloten in de openbare vergadering van 21 december 2022

De raad van de gemeente Eemsdelta

B. Visser
Voorzitter

T.G.C. Kramer-Klein
Griffier